

**LIETUVOS RESPUBLIKOS AKCINIŲ BENDROVIŲ ĮSTATYMO NR. VIII-1835
72 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS BIUDŽETINIŲ
ĮSTAIGŲ ĮSTATYMO NR. I-1113 13 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO IR
LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS IR SAVIVALDYBĖS ĮMONIŲ ĮSTATYMO
NR. I-722 14, 16, 19 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR 20, 21 STRAIPSNIŲ PRIPAŽINIMO
NETEKUSIAIS GALIOS ĮSTATYMO PROJEKTŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai

Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (toliau – EBPO), 2015 metais baigusi tyrimą dėl Lietuvos valstybės valdomų įmonių sektoriaus atitikties EBPO Valstybės valdomų įmonių valdymo gairėms, pateikė rekomendacijų ir nurodė sritis, kuriose Lietuva dar skatinama imtis veiksmų. Viena iš rekomendacijų – valstybės valdomų įmonių teisinių formų peržiūra. Kaip viena iš šios rekomendacijos prioritetinių sričių yra nurodomas didesnis perėjimas prie akcinių bendrovių ir uždarytų akcinių bendrovių teisinių formų. EBPO pabrėžia, kad įmonės valdymo prasme Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo (toliau – ABĮ) nustatytas reguliavimas yra pažangesnis nei nustatytasis Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybės įmonių įstatyme (toliau – VSIĮ).

Pastaraisiais metais, įgyvendindama paminėtą EBPO rekomendaciją, Lietuvos Respublikos Vyriausybė svarsto ir periodiškai peržiūri valstybės įmonių pertvarkos planus dėl konkrečių valstybės įmonių reorganizavimo, pertvarkymo į kitą teisinę formą ar likvidavimo, dėl to šios teisinės formos įmonių skaičius sparčiai mažėja: 2015 m. pabaigoje buvo 80 valstybės įmonių, o 2018 m. pabaigoje – 22 valstybės įmonės.

Tokia pertvarkos kryptis taikytina ir savivaldybės įmonėms. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė 2017 m. balandžio 25 d. valstybinio audito ataskaitoje Nr. VA-2017-P-30-1-9 „Ar savivaldybių kontroliuojamų įmonių valdysena užtikrina efektyvią ir skaidrią įmonių veiklą“ pateikė nuomonę, kad savivaldybės įmonės teisinė forma nėra būtina (savivaldybės įmonės sudaro tik apie 10 proc. visų savivaldybės valdomų įmonių, daugiau kaip 2/3 savivaldybių jau neturi įmonių, kurių teisinė forma savivaldybės įmonė).

Tolesniam kryptingam valstybės ir savivaldybių valdomų įmonių pertvarkos, susijusios su valstybės įmonės ir savivaldybės įmonės teisinės formos įmonių skaičiaus mažinimu, procesui užtikrinti parengti Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo Nr. VIII-1835 72 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų įstatymo Nr. I-1113 13 straipsnio pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymo Nr. I-722 14, 16, 19 straipsnių pakeitimo ir 20, 21 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo projektai (toliau – įstatymų projektai).

Įstatymų projektų tikslas – įgyvendinant EBPO rekomendacijas mažinti valstybės įmonių ir savivaldybės įmonių skaičių, panaikinti galimybę kitų teisinių formų juridinius asmenis pertvarkyti į įmones, veikiančias pagal Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymą (toliau – VSIĮ), taip pat spręsti paaiškėjusias VSIĮ praktinio taikymo problemas.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymų projektų iniciatorė – Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija.

Įstatymų projektus parengė Ekonomikos ir inovacijų ministerijos Įmonių politikos departamento (direktorius Vaidotas Rudokas tel. 8 706 64 742, el. p. vaidotas.rudokas@eimin.lt) Valstybės valdomų įmonių politikos skyriaus (vedėja Laurentina Garbauskienė, tel. 8 706 64 879, el. p. laurentina.garbauskiene@eimin.lt) valstybės tarnautojai.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

Su juridinių asmenų pertvarkymu į valstybės įmonę ar savivaldybės įmonę susiję teisiniai santykiai reguliuojami taip:

1) ABĮ 72 straipsnio 1 dalies 2 punktas nustato, kad akcinė bendrovė gali būti pertvarkyta į valstybės įmonę, o 72 straipsnio 1 dalies 3 punktas nustato, kad akcinė bendrovė gali būti pertvarkyta į savivaldybės įmonę. Pagal ABĮ 72 straipsnio 2 dalį, uždaroji akcinė bendrovė taip pat gali būti pertvarkyta tiek į valstybės įmonę, tiek į savivaldybės įmonę. ABĮ 72 straipsnyje nustatytos ir tokio pertvarkymo sąlygos: bendrovė gali būti pertvarkoma į valstybės įmonę, kai visų jos akcijų savininkė yra valstybė, o į savivaldybės įmonę, kai visų jos akcijų savininkė yra savivaldybė;

2) Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų įstatymo (toliau – BĮ) 13 straipsnio 1 dalis nustato, kad iš valstybės biudžeto arba iš Valstybinio socialinio draudimo fondo, Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžetų ir kitų valstybės pinigų fondų išlaikoma biudžetinė įstaiga gali būti pertvarkoma į valstybės įmonę, o iš savivaldybės biudžeto išlaikoma biudžetinė įstaiga gali būti pertvarkoma į savivaldybės įmonę, be to, kituose įstatymuose nustatytais atvejais biudžetinė įstaiga taip pat gali būti pertvarkoma į kitos teisinės formos viešąjį juridinį asmenį šiame straipsnyje nustatyta tvarka;

3) VSIĮ 19 straipsnio 2 dalies 1 punktas nustato galimybę valstybės įmonę pertvarkyti į savivaldybės įmonę, o 2 punktas – savivaldybės įmonę pertvarkyti į valstybės įmonę.

Kiti VSIĮ taikymo metu išryškėję tobulintini aspektai yra šie:

1) VSIĮ 14 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad patvirtintas valstybės įmonės ir savivaldybės įmonės metinių finansinių ataskaitų rinkinys kartu su auditoriaus išvada ir audito ataskaita turi būti pateiktas Juridinių asmenų registrai. Lietuvos auditorių rūmai atkreipė dėmesį, kad audito ataskaita yra skiriama naudoti išskirtinai adresatui ir negali būti naudojama kitiems tikslams. Finansų ministerija atkreipė dėmesį, kad auditoriaus teikiamoje audito ataskaitoje gali būti pateikiama jautri informacija, susijusi su įmonės buhalterinės apskaitos ir finansinių ataskaitų duomenų vertinimu, taip pat galimi konfidencialūs duomenys, kurie skirti įmonės vadovui, valdybai. Pažymėtina, kad kitų teisinių formų juridinių asmenų (tiek viešųjų juridinių asmenų, tiek privačiųjų juridinių asmenų) įstatymai nereikalauja audito ataskaitos pateikimo Juridinių asmenų registrai, kurio visi duomenys ir dokumentai yra vieši;

2) VSIĮ 14 straipsnio 5 dalis nustato, kad pasibaigus valstybės įmonės ar savivaldybės įmonės finansinių metų ketvirčiui per 25 dienas turi būti sudaromas tarpinių finansinių ataskaitų rinkinys. Toks reikalavimas nėra būdingas kitų teisinių formų juridiniams asmenims. Jis sietinas su informacijos poreikiu viešosios įstaigos „Stebėsenos ir prognozių agentūra“ rengiamoms valstybės valdomų įmonių ar savivaldybių valdomų įmonių veiklą apibendrinančioms ataskaitoms rengti. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo 23 straipsnio 5 dalies 1 punktu, rengiamos valstybės valdomų įmonių veiklą apibendrinančios tarpinės ir metinės ataskaitos, taip pat savivaldybės valdomų įmonių veiklą apibendrinančios metinės ataskaitos (ši nuostata įsigaliojo 2019 m. sausio 1 d.). Nuo 2016 m. vidurio, siekiant sumažinti administracinę naštą, kasmet rengiama 6 mėnesių tarpinė valstybės valdomų įmonių veiklą apibendrinanti ataskaita (valstybės valdomų įmonių reformos pradžioje nuo 2011 m. iki 2016 m. vidurio valstybės valdomų įmonių veiklą apibendrinančios ataskaitos buvo rengiamos pasibaigus kiekvienam ketvirčiui). Esamas valstybės valdomų įmonių veiklą apibendrinančios ataskaitos periodiškumas yra pakankamas visų valstybės valdomų įmonių veiklos rezultatų stebėsenai atlikti ir prireikus gerinti jų valdyseną. Be to, dalis svarbios informacijos, reikalingos valstybės valdomų įmonių veiklą apibendrinančioms tarpinėms ataskaitoms parengti, yra pateikiama valstybės įmonės tarpinėje veiklos ataskaitoje, tačiau VSIĮ parengti tokios ataskaitos nereikalauja.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Tam, kad būtų panaikinta galimybė kitų teisinių formų juridinius asmenis pertvarkyti į įmones, veikiančias pagal VSIĮ:

1) ABI pakeitimo įstatymo projekte siūloma pripažinti netekusiais galios ABI 72 straipsnio 1 dalies 2 ir 3 punktus, 17 ir 18 dalis, t. y. panaikinti bendrovių pertvarkymo į valstybės įmonę ar savivaldybės įmonę galimybę, taip pat šio straipsnio 2 dalyje atitinkamai patikslinti nuorodą;

2) BIĮ pakeitimo įstatymo projekte siūloma pakeisti šio įstatymo 13 straipsnio 1 dalį – palikti galimybę įstatymuose nustatytais atvejais biudžetinę įstaigą pertvarkyti į kitos teisinės formos viešąjį juridinį asmenį, išskyrus valstybės įmonę ir savivaldybės įmonę;

3) VSIĮ pakeitimo projekte siūloma pripažinti netekusiais galios šio įstatymo 19 straipsnio 2 dalies 1 ir 2 punktus – panaikinti galimybę valstybės įmonę pertvarkyti į savivaldybės įmonę, o savivaldybės įmonę – į valstybės įmonę, taip pat pripažinti netekusiais galios VSIĮ 20 ir 21 straipsnius, nustatančius tokio pertvarkymo procedūrų ypatumus.

Atsižvelgiant į tai, kad valstybės įmonės ir savivaldybės įmonės metinių finansinių ataskaitų rinkinio audito ataskaita nėra viešas dokumentas ir joje gali būti konfidencialios informacijos, taip pat į tai, kad dėl minėtų priežasčių iš kitų teisinių formų juridinių asmenų nereikalaujama audito ataskaitą pateikti Juridinių asmenų registrui, kurio visi duomenys ir dokumentai yra vieši, siūloma nustatyti, kad Juridinių asmenų registrui audito ataskaita nebūtų teikiama, tačiau kaip įprasta išliktų pareiga Juridinių asmenų registrui pateikti auditoriaus išvadą.

Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo 23 straipsnio 5 dalies 1 punktą, kad rengiamos valstybės valdomų įmonių veiklą apibendrinančios tarpinės ir metinės ataskaitos, savivaldybės valdomų įmonių veiklą apibendrinančios metinės ataskaitos (ši nuostata įsigaliojo 2019 m. sausio 1 d.), taip pat į nusistovėjusią praktiką, kad rengiamos 6 mėnesių tarpinės valstybės valdomų įmonių veiklą apibendrinančios ataskaitos, siūloma:

1) pakeisti VSIĮ 14 straipsnio 5 dalį ir joje nustatytą reikalavimą dėl tarpinių finansinių ataskaitų rinkinio sudarymo susieti tik su valstybės įmonėmis ir jų veiklos 6 mėnesių tarpiniu ataskaitiniu laikotarpiu;

2) VSIĮ 16 straipsnį papildyti 7 dalimi ir joje nustatyti valstybės įmonėms pareigą rengti jų veiklos 6 mėnesių tarpinę veiklos ataskaitą, kurioje būtų per šį ataskaitinį laikotarpį pasiekti įmonės veiklos strategijos ir įmonės veiklos tikslų įgyvendinimo rezultatai, taip pat kita teisės aktuose nustatyta informacija.

Kartu pažymėtina, kad EBPO Valstybės valdomų įmonių valdymo gairės apibendrinančių ataskaitų rengimą sieja su metų laikotarpiu, tad reikalavimo valstybės įmonėms rengti 3 ir 9 mėnesių tarpinių finansinių ataskaitų rinkinius atsisakymas neprieštaraus šiam EBPO dokumentui.

Minėtina, kad, pakeitus valstybės įmonių tarpinių finansinių ataskaitų rinkinio sudarymo periodiškumą, taip pat atsisakius reikalavimo savivaldybės įmonėms sudaryti tarpinių finansinių ataskaitų rinkinius, bus panaikintos perteklinės nuostatos ir sumažės jų sukeliamas administracinė našta.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymų projektus toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai Priimti įstatymai įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai Įstatymų įgyvendinimas įtakos verslo sąlygoms ir plėtrai neturės.

8. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Siekiant įstatymų projektuose siūlomus pakeitimus inkorporuoti į teisinę sistemą, priimti naujų, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios galiojančių teisės aktų nereikės.

9. Ar įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų.

10. Ar įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymų projektų nuostatos neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir atitinka Europos Sąjungos dokumentus.

11. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Priimtam VSĮĮ pakeitimo įstatymui įgyvendinti turės būti priimtas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. liepos 14 d. nutarimo Nr. 1052 „Dėl Valstybės valdomų įmonių veiklos skaidrumo užtikrinimo gairių aprašo patvirtinimo“ pakeitimas.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymams įgyvendinti papildomų biudžeto lėšų nereikės.

13. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados
Specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis
„Pertvarkymas“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai
Nėra.

Ekonomikos ir inovacijų ministras

Virginijus Sinkevičius